Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau càte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare càte 7 cr., la a dou'a si a trei'a càte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului „Observatoriulu“ in Sibiiu.

Nr. 103. — Sibiiu, Mercuri 24/5 Januariu. — **1881.**

BIBLIOTECA CENTRALA UMF SIBIIU

Abonamentu nou la „Observatoriulu“.

Diariu politicu, national-economicu si literariu:

pe anulu alu IV-lea

carele se incepe cu 1/13 Januariu 1881.

Apropiandu-se finea anului curente, deschidemu prenumeratiune noua la diariulu nostru, totu pe langa conditiunile cunoscute de mai inainte.

Pretiulu de abonamentu este:

In laintrulu monarchiei pe 12 luni 8 fl., pe 6 luni 4 fl. v. a.

In strainatate 22 franci pe 12 luni, 11 franci pe 6 luni, din causa cà de unu anu incóce porto in afara, in locu de a scadé, s'a mai adaosu cu $^1/_3$ din ce fusese pàna atunci.

In Sibiiu pretiulu este 3 fl. 50 cr. pe 6 luni; dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Fiindu-cà nu ne convine a tiparí prea multe exemplarie de prisosu, rogamu pe dnii abonati, cá se binevoiésca a inainta oo. adresse si pretiulu pre càtu se póte mai curendu, ceea ce se póte mai usioru prin mandate (asemnatiuni) postali, de a dreptulu la redactiune in Sibiiu. Piati'a mica Nr. 27.

Adressele se fia scrise curatu, cu caractere clare, si dupace statiunile de posta se inmultiescu mereu chiaru si pe la sate, in prea multe casuri este neconditionatu necessariu a se insemna si comitatulu respectivu.

Redactiunea.

Despre sierbitute sau sclavia.

(Urmare.)

Pedepsele sclaviloru la Romani.

Despre atrocitati am atinsu pe scurtu mai in susu. Pedepsele aplicate sierbiloru erau si in Rom'a nespusu de barbare. Pedéps'a mai usitata au fostu batai'a cu biciulu si cei batuti se numiau Verberones, Mastigiae dela Mastix, biciu. Urmá Furcae, sau jugulu de lemnu pusu in gùtu, cum se punu astadi la porci, cá se nu póta intra prin garduri. Inferarea cu F. H. E. adeca Fugitivus hic est (servus) si numele sclavului. Acésta pedépsa fusese aplicata pàna la Constantinu M. candu acesta o schimbà in lantiu de gùtu. Mórtea pe cruce a fostu cea mai atroce pentru sclavi si se crucifigeau fórte multi, uneori cu sutele, de ex. in dilele lui Nero preste 400 dintr'odata, din caus'a asasinarei senatorului Pedianus secundus. Constantinu a interdisu si crucifigerea, éra Antoninu desfiintiase si pedéps'a mortiei. Sclavii erau aruncati si in circu, spre a fi sfasiiati de fere, pàna candu de lege Petronia se desfiintià si acestu modu de pedépsa cu mórte. Dupa legile din cele XII table ori-ce furtu comisu de unu sclavu se pedepsía cu mórte. Curiósa coincidentia: dupa legile aprobatali ale Transilvaniei se pedepsia multime de ómeni cu mórte pentru furtu, pàna ce imperatorii austriaci au mai infrenatu successive luxulu furciloru.

Vedius Pollio cavaleru (Eques) si amicu alu lui Octavianu Augustu, inventase satanic'a pedépsa de a'si ingrasia murenele cu carne de omu. Mai tardiu ilu imitasera si altii, pàna ce dupa càteva generatiuni tirani'a le dete de capu. De altumentrea nu scimu ce differentia mare ar fi intre atrocitatea de a innecá pe omu in apa si a'lu da pesciloru mancare, sau a'lu spendiura ori trage in tiépa si a'lu lasa mancare paseriloru carnivore si caniloru, sau si a'lu sfarma pe róta, a'lu taia in patru si a'i acatia partile in pari, precum se intemplá in lumea disa „christiana“, in tierile coronei unguresci, in Poloni'a, inca si in Germani'a, cá se tacemu de atrocitatile aristocratiei francese pàna in a. 1790 si de ale turciloru pàna in 1878.

Revolutiuni de sclavi.

Selbatic'a tractare a sierbiloru a trebuitu se produca firesce mai curendu sau mai tardiu, reactiuni teribili din partea acelei classe de ómeni, cà-ci pàna in cele din urma nu toti uitasera, cà si ei sunt ómeni cu drepturi omenesci. Afara de unele rebeliuni partiali, istori'a Romei ne spune despre trei resbóie formali de sierbi, si anume celu dintaiu din Sicili'a, intre anii 134—132 in. de Is. Chr. sub comand'a lui Eunus, care conspirandu cu sclavii agricultori tractati fórte tiranesce, dupace ocupà cetatea Enna, fu proclamatu de rege cu nume de Antiochus. Acesta batuse legiunile comandate de consululu C. Fulvius Flaccus si de pretorulu Manlius, éra dupa aceea pe ale altoru trei pretori, pàna candu fu batutu si elu de Calpurnius Piso la Messana, éra apoi cons. P. Rupilius Lupus ilu sfarmà cu totulu si'lu aruncà in prinsóre, unde si peri. Toti captivii fusera infipti pe cruce.

Alu doilea resboiu de sierbi a fostu totu in Sicili'a la a. 103 in. de Chr. sub comand'a sclavului Salvius, proclamatu si elu de rege cu nume de Trifonu si cu resiedentia in Tricala. Acesta avea armata de vreo 30,000 si numai C. Lucullus fu in stare se'lu bata, insa fara a'lu nimici. Dupa mórtea lui Salvius comand'a trecù la unu altu sierbu Athenion, care batuse reu pe comandantii Licinius si Servilius; dara la a. 100 cadiù in duelulu personale avutu cu proconsululu Manlius Aquilius, care apoi invinse si pe ostasii lui; acestia inse, pentru-cá se nu móra pe cruce, se invoira intre sine, cá se se injunghie unii pe altii.

3. Resboiulu de gladiatori, e cunoscutu mai de aprópe. Comandantele sclavulu Spartacus, carele vediendu cà domnulu loru Cneius Lentulus Batuatus dela Capua voiesce se'i vendia pentru circu la Rom'a, conspirandu in a. 73 cu 78 soci, fu in stare se adune óste de 70,000, ocupà provinciile Lucani'a si Campani'a, apoi batendu trei armate romane prefacù mai multe cetati in

*) Intr'o di Octavianu prandise la Pollio. Cu acea ocasiuue unu sclavu alu acestuia sparsese unu vasu fórte scumpu de cristalu. Tiranulu Pollio comandà cá sclavulu se fia aruncatu in pescuin'a cu murene. Acesta cadiendu in genunchi de inaintea lui Augustu ilu rogá cu lacrimi, cá se'i midiulocésca gratia; imperatulu inse ne voindu a calca voi'a amicului seu, lasà cá sclavulu se fia pedepsitu; iritatu inse prin acea atrocitate, cerù se'i arate si celelalte vase de cristalu, éra atunci elu le sparse pe tóte si comandà se le arunce totu in laculu cu pesci. Acésta fu pedeps'a lui V. Pollio.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Una epistola si unu articlu originalu scrisu de Simionu Barnutiu.

(Urmare.)

Abia scapase numai eri alalta-eri biseric'a romanésca din jugulu limbei slavesci si alu bisericii reformate si indata au fostu silita a luá altu jugu intocma de rusinosu, jugulu iesuitiloru. Acesti doritori de domnire nu potea se védia cu ochi buni acésta tocmela a bisericii nóstre, care cu absolutismulu loru nu se potea naraví, totusi cá cei ce erá mai buni politici de càtu ómeni, o suferea cu càta greutate cu tóta, cà lucrulu erá inca numai cam pe la inceputu, si se temea cá nu pripindu-se, se le fia a'si scapá de-a màna si aceea ce vênasera; dreptu aceea deocamdata se indestuliá a fi dictatori in saboru, precum facea si reformatii sub principii Ardealului, séu a lucrá pe ascunsu si a duce astfeliu lucrulu incatrau voiá. Dreptu cà numai unu iesuitu erá pusu vighietoriu preste acésta viie cuventatórie ce se dice biserica; dar cine nu scie, cà glasulu unui iesuitu erá glasulu a tóta cét'a iesuitica? Nu facea elu nimicu de voi'a sa, cí in tóte ce facea bune séu rele, nu erá de càtu unu organu orbesce ascultatoriu de poruncile generalisimului; acesta le facea, dela acesta esiá tóte, elu avea ocarmuirea si insusi preste consciintiele domnitoriloru pamentesci celoru incoronati; deci unde erá trimisu unu iesuitu, acolo cá cum ar fi fostu façia generalisimulu insusi, in care erá concentrata tóta poterea intunerecului, si cine ar fi indrasnitu a se inpotrivi acestuia? Pentru aceea, ori-care cetesce cartile episcopului Klein scrise din Rom'a in contra iesuitiloru din Blasiu, carii derapená drepturile bisericii romanesci, acela si inpotriv'a voiei sale inca se simte indatoratu a binecuventá mai àntaiu tierin'a lui Klein cá a unui parinte adeveratu, carele au traitu si au muritu pentru drepturile bisericii si ale neamului nostru, apoi tierin'a barbatului, carele au scapatu din periciune cartile acele scrise cu adeveratu duchu de apostolu si legii crestinesci si alu bisericii nóstre ferbinte aperatoriu.*) Si daca cunósce cineva atotupoternici'a iesuitiloru de pe atunci, si apoi cetesce in archivulu episcopiei Fagarasiului, cumcà protopopii cei betrani pe la inceputulu unirii cu atàta barbatie se punea incoantr'a sumetiei iesuitului vighitoriu, in càtu acesta erá silitu de multe ori a esí din adunare scârbitu, si necajitu, atunci cititoriulu si fàra de voie se simte silitu a recunósce, cà mai caldu sànge batea pentru drepturile nóstre in stramosii cei de demultu de càtu in stranepotii cei de astadi.

Acestu dreptu bisericescu erá bine garantizatu séu chezesiuitu prin acei 12 protopopi, infaçiositori ai saborului mare, a càrora origine se afla in intieleptiunea archiepiscopiloru celoru vechi ai romaniloru, carii nevrèndu a ocarmuí biseric'a nici dupa capulu loru, nici dupa sfatulu a unuia singuru, avea 12 barbati alesi in saboru din cleru, carii de càte-ori erá de lipsa a se lucrá ceva, lucru mai mare preste anu, insciintiati de episcopulu, se aduná si sfatuiá cu episcopulu in loculu saborului mare; acésta datina au si tinutu necurmatu nu numai dupa ce s'au unitu romanii cu biseric'a Romei (in credintia, inse nu in lege), pàna candu se fece monastirea calugariloru din Blasiu, cí si inainte de facut'a unire.**)

Asia resaritulu monastirei din Blasiu pe ceriulu bisericii nóstre au fostu o cometa cobitóre de multe nefericiri, ce erá se vie asupra ei, se o cercetedie si se o certe, cà dupace au intratu calugarii in monastire si s'au asiediatu lànga Vladic'a cá nisce inchipuitori ai unui capitulumu ce inca nu erá nascutu, cí numai erá se se nasca odata, atunci cei 12 barbati alesi, si jurati anume pentru aperarea drepturiloru bisericii nóstre, s'au ascunsu, au incetatu de a lucrá, si nici cà se mai pomenescu pàna la anulu 1792.

Atunci éra au fostu alesi, dar nimenea nu i'au chiamatu se se mai sfatuiésca cu densii, au inceputu chivernisirea bisericésca a nu mai avea trebuintia de sfatulu clerului, si asia cei 12 barbati s'au datu uitarii cu totulu si multe drepturi s'au ingropatu dinpreuna cu densii; episcopulu dinpreuna cu calugarii formá judetiulu episcopescu, pe care iesuitii l'au numitu consistorium, si iesuitulu celu din cóstele episcopului se numiá generalis auditoru, erá mai mare preste toti, si 'i portá de nasu incatrau voiá; episcopulu inse mai avé totudeauna càte unu favoritu, care deosebitu ilu portá de nasu, cà dupa vladici'a lui Inocentie Klein, precum ne invétia Petru Maioru, au cadiutu acea nenorocire pe clerulu unitu, in càtu fiesce-carele vladicu avea càte unulu, càruia cu totulu se incredintiá, si se lasá se'lu pórte de nasu, si elu urmá cu ochii inchisi dupa sfatulu aceluia, pe carele din cleru se maniá, acela nu erá cu potintia, macaru ce omu vrednicu se fi fostu, se fia vladicului placutu; judecatile mergeau nu dupa dreptate, cí dupa patima; si ce lucru minunatu! cà de multe-ori iesuitulu insusi punea stavila porniriloru calugaresci séu episcopesci, si facea dreptate, si clerulu vediendu cà se face dreptate particulariloru, nu reclamá. Saborulu celu mare, pe care incepuse a nu'lu mai cunósce bine ce insemnédia, éra episcopii inpedecati de favoriti, de ciuma, de visitarea eparchiei, de poft'a domnirei, séu de alte inpregiurari, nu aduná saboru mare in totu anulu.

Astfeliu introducèndu-se calugarii in monastirea Blasiului de legea grecésca cu numele, dar parte mare cu ânima de iesuiti, acestia au inceputu ai suci dupa placurile loru, au stinsu din trensii iubirea drepturiloru bisericei nóstre, si le-au bagatu in capu idei iesuitice inimice libertatiloru nóstre bisericesci; clerului inse ii erá indemana a crede, cà Blasiulu are grije de tóte, si priveghiédia pentru tóte drepturile, si nu bagá de séma, cà calugarii parte cá professori cuprinsi cu scól'a, parte pentru-cà mai cà necurmatu se certá cu episcopii pentru trebile dominiului, dar mai cu séma dreptu ideile

*) Petru Maioru, Istori'a bisericii romaniloru pag. 98 s. c. s. pag. 150 s. c.

**) Petru Maioru istori'a bisericésca p. 229. §. 5.

ruine, pàna ce abia in 71 ilu invinse si pe acesta totu Lucullus, inse numai dupa resistentia heroica, in care Spartacus apucase a strabate chiaru in castrele romane, unde inse fu ucisu. Restulu armatei lui Spartacus fu nimicitu de càtra Cn. Pompeius.

Cum traiau sclavii Romei.

Li se dá pe luna càte 4—5 mesuri (modii) de grau si càte 5 denari; éra sierbii statului erau tînuti mai bine. Din ceea ce'si mai castigau càtu de mila, càtu de buna voia, multi adunau càte o sumusióra, cu scopu de a'si cumpará libertatea, cà-ci atàta le erá permisu. Sierbii buni si laboriosi ajungeau, cá in càte 6—7 ani se se póta rescumpara. Incolo, de libertate mare aveau parte numai in serbatorile Saturnaliiloru si inca-odata in lun'a lui Augustu.

(Va urmá.)

Revista politica la inchiaierea anului.

Din Orientu, pe care nu ne este permisu a'lu perde nici pe o di din vedere, scirile mai noue se intindu pàna in 28 Decembre si se reducu la càteva inpregiurari, dupa care judecandu, numai de o pace durabila nu póte fi vorb'a. In Nr. preced. atinseramu proiectulu unui tribunalu de arbitrii recomandatu Turciei si Greciei, spre a decide in cért'a loru definitivu. Dupa corespondentiele venite dela Aten'a, Parisu si Londr'a se pare cà din totu planulu acela nu se va alege nimicu. Se dice cu adeveratu, cà regele Georgios a declaratu càtra unii ambassadori, cà maiest. sa e gata se accepte arbitrulu, dara nu asia vorbescu grecii. Ministrii actuali si oficiarii superiori grecesci nicide-cum nu sunt aplecati se accepte acelu midiulocu de impaciuire, ci ei insista pe langa linî'a de demarcatiune trasa prin ei insii preste Tessali'a si Epiru. Grecii mai adaoga, cà ministrulu presied. Gladstone din partea Angliei, Gambetta din a Franciei iar fi indemnatu si incuragiatu mai de multu pe sub mana, cá se nu se supuna, ci se cerce fortun'a armeloru. Se dice cà ministeriulu italianu e totu de acea parere. O inpregiurare importanta stà mai pre susu de ori-ce indointia. Atàtu in Angli'a propria, càtu si in unele insule, apoi in Aten'a, chiaru si in Galati si Brail'a se aflá unu numeru fórte considerabile de case grecesci, care intorcu unu comerciu de dieci de milióne cu casele cele mai mari ale Angliei si se bucura de unu creditu fórte mare. Acelea case grecesci, daca nu si tóte, dara cele mai renumite stau in relatiuni de aprópe si cu gubernulu din Londr'a si sunt gata de a intreprinde operatiuni de creditu pe o scara atàtu de larga, in càtu se asigure pe toti creditorii europeni càti se aflá in periculu invederatu de a'si perde sutele de milióne la turci, cà nu numai nu voru avea se pérda nimicu prin smulgerea unei parti càtu de mari din teritoriulu turcescu, ci tocma prin incorporarea la Greci'a au se castige prin garanti'a solida ce li se va da.

Este cunoscutu cà creditorii din Angli'a si Franci'a au desperatu de multu de a'si mai vedé milionele inprumutate turciloru. Grecii sciu de ce tórta se apuce lucrulu, cunoscu fórte bine egoismulu europeniloru, in tocma precum ilu cunoscu pe alu loru propriu. Bani se fia, milionele se jóce rol'a, éra civilisatiunea, humanitatea, christianismulu, despre bunurile acestea dicu domnii capitalisti si gubernele, cà se póte vorbi si mai tardiu, dupace 'si voru vedea sutele de milióne asecurate; cu alte cuvente: daca turcii ar mai fi in stare se sustîna creditulu monarchiei loru, atunci pentru civilisatiunea Orientului nu si-ar mai sparge capulu nici-unu capitalistu.

Din Bulgari'a dela Sofi'a sunt sciri din 10/22 Decembre esite din pén'a unora dintre acei bulgari numerosi, cari isi facusera educatiunea loru in capital'a Romaniei. Intr'o epistola lunga publicata in „Telegrafulu“ din Bucuresci dela 17/29 Decembre se descriu dificultatile cele mari, cu care au se lupte bulgarii acum la inceputu in organisarea loru atàtu civila càtu si militara. Bulgarii scapati de turci, nici pe de parte n'au avutu individi de ajunsu, prin cari si cu cari se'si póta organisá si inplea functiunile publice. Russi'a care ia scapatu de turci, le-a trimisu si asia numiti organisatori, pe cari inse corespondentele bulgaru ii descrie cá pe nisce birocrati, cari pe langa ce sunt ignoranti, betivi, depravati, n'au nici-o idea de adeveratele lipse ale poporului bulgarescu, au inse passiune mare a tracta Bulgari'a cá pe o tiéra cucerita si a propaga mereu idei si tendentie muscalesci. Din acésta causa gubernulu bulgarescu se ocupa neincetatu cu formarea de functionari apti din sinulu loru, ceea ce nici-decum nu merge asia usioru, precum isi imaginasera bulgarii si alte popóra emancipate de curendu. Nici cu organisarea armatei nu le merge mai usioru. Cele doue scóle militarie infiintiate in anii din urma, nu au potutu scóte pàna acuma decàtu prea puçini oficiari de dómne-ajuta. Capii armatei sunt mai totu muscali. Intre cei 25 de oficiari din statulu maioru numai doi sunt bulgari, si chiaru acei doi au fostu educati in Russi'a. In timpulu din urma au mai fostu chiamati alti 30 de oficiari dela Russi'a, cu conditiune inse, cá acestia se fia inpamenteniti (indigenati, naturalisati.) Decretulu domnescu din 5 Januariu 1879 auctorisase pe 153 oficiari muscali a servi in armat'a bulgarésca, éra prin decretulu din 13 Octobre 1880 se mai incorporara alti 87 oficiari totu muscali. — Asia dara numai din acestea cifre se cunósce de ajunsu, cum elementulu russescu in gradele superiori ale armatei bulgaresci este predomnitoriu, sau vorbindu si mai respicatu: jun'a armata bulgara stà in realitate immediatu sub comand'a dela St. Petersburg, de unde urmédia firesce, cà ea in casu de alte catastrofe noue va merge incatrau si in contra cui ii va comanda supremulu belliduce alu armatei russesci.

Bulgari'a are si pàna acum o mica marina; dara éta cum inchiaie corespondentele Joanoviciu (pseudonimu) epistol'a sa:

„Inca unu inprumutu de personalu, ce a facutu Bulgari'a dela Russi'a, consta si in acelu alu micei sale marine, cu care marele imperiu a bine-voitu se ne inzestredie. Sciti fórte bine, cà in Bulgari'a exista 2 porturi de óre-cari inportantia: pe Marea Neagra avemu Varn'a, pe Dunare Rusciuculu, care are si pàna acuma unu micu atelieru de fonderia stabilitu de marin'a russa in timpulu resbelului. Aci se concentrédia tóta marin'a nóstra. Departamentulu marinei in Bulgari'a este dirigeatu de capitanulu Keukevitsch, éra alti oficiari superiori ai marinei cá: Leontieff, Tedosieff si locotenentulu Balle, sunt toti conducètorii marinei nóstre si care cu totii sunt russi. Flot'a bulgara nu are de càtu 200 de ómeni si dintre acestia 50 sunt russi; ei compunu echipagiulu a 5 vapóre si 4 sialupe, din care numai un'a este comandata de unu bulgaru, cá ajutoru locotenentului russu Volk.

Din acestea poteti vedea fórte bine, cà si marin'a nóstra, cu tóte cà e fórte mica, este nu numai daruita, dara si comandata de siefi russi. Repetu deci, cà armat'a nóstra atàtu pe uscatu càtu si pe mare este cu totulu sub influinti'a Russiei si din nenorocire nu vomu potea scapa cu inlesnire de acésta influintia. Càte vexatiuni si neplaceri ne procura acésta fatala inriurire, ve voiu areta in viitórea mea corespondentia.“

— Dupa Orientu nicairi nu este adunata materia explosibile cá de a lungulu Renului intre Franci'a si Germani'a. Multe armari de ale staturiloru s'au vediutu pàna acuma, nici-una inse cá se se póta asemená cu cea actuala din Franci'a. Lucru de necrediutu! budgetulu militariu alu Franciei pe anulu espiratu 1880 au ajunsu la enorm'a suma de 965 milióne franci, care in valuta austriaca face 386 milione florini in moneta de auru, adeca preste intreitu mai mare decàtu este budgetulu militariu (Kriegsbudget) austro-ungurescu. Dara si budgetulu militariu alu Germaniei a fostu pe acelasi anu numai de 360 milióne, suma computata totu in franci, sau 144 milióne fl. val. austr., adeca numai cu vreo 30 milióne mai mare decàtu celu austro-ungurescu. Cu tóte acestea Franci'a protesta la tóte ocasiunile, cà ea este decisa a traí cu tóta lumea in pace si cà nu mai cugeta la nici-o resbunare in contra Germaniei. Ce trebue inse o resbunare mai infricosiata de càtu acésta, de a inventa mereu la arme noue, a tînea pe totu poporulu in exercitiu necurmatu, a implea si incarcá tóte cetatile si fortaretiele cu tunuri, a inavuti marin'a cu sute de corabii. Tóte acestea preparative bellice tinu pe vecini in grija neadormita, ii facu se se armedie si ei dupa poteri, dara nefiindu bogati cá Franci'a si ne avendu fabrice de tóte categoriile, cá se nu dea nici-unu banu in afara, urmédia firesce, cá acestia se ingenunchia mai inainte de a ajunge lucrulu la frangerea panei.

Acésta situatiune fatala induplecà pe Germani'a, cá se infiintiedie mai de curendu in Berlin o comissiune pentru apararea tierei (Landesvertheidigungs-Commission), care se si apucà de lucru sub presidiulu si conducerea principelui de corona, care este omu pre càtu de inaintatu in etate, pre atàta si intieleptu. Se dice cà acea comissiune are se se ocupe cu inarmarea noua a intregei armate de pedestrime (infanteria) si cu mai multe fortificari de cetati. Se intielege cà tóte mergu in strictu secretu.

Adeca pàna candu Austri'a se apucà cu de adinsulu a fortifica si armá din nou cetatile din Galiti'a spre Russi'a, totu atunci Germani'a fortifica spre mare si spre Franci'a.

La tóte acestea, popórale striga, protesta, dara platescu. Este mai usioru pentru acelea popóra, care isi platescu ele siesi, cà totu ce trebue armatei, afla acasa in tiér'a loru si banii se intorcu totu in pungile loru, dara este reu de celelalte, unde mai tóte armele si munitiunile se cumpara din strainatate cu diecile de milióne.

Angli'a nu avea de ajunsu cu Irlandi'a si in Asi'a cu Afganistan, se mai scula colo in fundulu Africei de càtra promontoriulu bunei sperantie, unu poporu selbaticu cannibalu (mancatoriu de ómeni) asupra domniei englese. Acelu poporu cunoscutu sub nume de Boer, vecinu poporului Zulufiloru, este mai totu asia de bellicosu cá si acestia, numai càtu zulufii nu mananca si carne de omu. Dupa scirile din urma Boerii au ocupatu si o cetate locuita de colonii europene, pe care o au devastatu in modulu celu mai barbaru. Nu se póte pricepe negrij'a si nepriceperea comandantiloru si a gubernatorului coloniiloru din acea parte a lumei.

---

cele absolutistice bisericesci cà mergea de tineri la Rom'a la institutulu de propaganda, candu inse nu cunoscea drepturile si tocmél'a bisericii romanesci, si se intorcea acasa hraniti si crescuti cu laptele absolutismului bisericii latinesci, care cu tocmél'a bisericii nóstre nu se potrivesce — nu vedea cà prin parasirea sabóreloru celoru de preste anu se surupà temeiulu drepturiloru bisericei romanesci; de n'aru fi fostu calugarii in Blasiu, cei 12 barbati n'ar fi esitu din obiceiu, nici numele acele noue consistorium, capitulum, care pàna astadi nu le scimu spune romanesce, n'aru fi intratu in biseric'a romaniloru, cá se surupe drepturile ei cele vechi, bine intemeiate, si intrebuintiate in multe vécuri, nici acelu iesuitu uriciosu inca nu si-ar fi potutu intrebuintiá a sa machina infernale cu acea urmare, cá se dea lovituri stramosiloru, pe care se le simtiésca si stranepotii cei de astadi, cà-ci clerulu n'ar fi avutu a se nadajdui intrensii, cí si-ar fi aperatu drepturile singuru, precum le-au aperatu vécuri intregi, si s'ar fi temutu de iesuitu totudeauna, cá de unulu ce nici erá de o lege, nici de unu nému cu ei, éra de calugari nu se temea, cà nu'i cunoscea. Episcopulu Klein, barbatulu acela, pe care din episcopii nostri numai Grigorie Maioru l'au ajunsu cu rîvn'a, dar nici unulu nu l'au intrecutu, erá singuru, celu ce ii cunoscea cá pe nisce advocati ai iesuitiloru.

Stracurandu-se intru acestu chipu duhulu iesuitiloru prin calugari in cleru, si recindu-se astfeliu iubirea càtra drepturile bisericii, usioru iau fostu episcopului Joanu Bobu a scóte cu totulu din obiceiu sabórele cele de preste anu; dreptu, cà poruncise Josifu imperatu, cà de ar voí óre-care biserica se adune saboru, se dea mai inainte de scire, si asternandu pricin'a, se céra facultate dela imperatie,*) opritu inse n'au fostu niciodata, ce si de acolo inca se cunósce, cà reformatii si unitarii si dupa aceea porunca inca au tînutu, si tînu pàna astadi sabóre de preste anu, si imperati'a nu'i opresce, ba inca prin unu rescriptu din 1792 si insusi catholiciloru se dà voie a tractá despre ale sale trebi scolastice, fundationale, si bisericesci, dupa cum tractédia consistórele celorulalte biserici primite in Transilvani'a.*)

In anulu 1821 s'au adunatu saboru mare in Blasiu, dar nu dupa vechiulu obiceiu; dupa aceea mórtea episcopului Joanu Bobu au datu clerului prilegiu a se aduná in 1832 pentru alegerea noului episcopu, care numai in saboru mare se póte face; fostau chiamati protopopii càte cu unulu lànga sine si la instalatiunea noului episcopu, precum si la depunerea juramentului imperatului Ferdinandu, carele cu marire imperatiesce, si la tóte prilegiurile aceste s'au vorbitu, s'au proiectatu, inca s'a si hotarîtu càte ceva; inse astfeliu de hotariri potere de canóne nu potu se aiba, din pricina cà nici sunt subscrise de episcopu, nici subscrise si intarite cu pecetile protopopiloru, nici s'au facutu in fiinti'a de facia a deputatiloru protopopiaturiloru, si pentru aceea numai cá nisce pia desideria vinu de a se socotí, séu cá proiecte, si proiecte simple voru si remanea, pàna se voru intarí in saboru completu dupa vechiulu obiceiu alu bisericii.

(Va urmá.)

*) Si aliquae e stabilitis in magno illo nostro Principatu Religionibus Synodum, aut congregationem celebrare cogitent, id ea ratione inposterum admittendum benigne resolvimus, ut causas singulaque deliberationis objecta praevie nobis indicare teneantur, facultate pro re comperta dein per nos concedenda. Decretum Tolerantiae de 1781. 9-a Nov. punct 9.

*) Clementer admissum, ut catholici etiam negotia scholastica, fundationalia et ecclesiastica ad instar Consistoriorum reliquarum in Transilvani'a receptarum religionum sub suprema inspectione nostra regia, salvisque circa illud majestaticis juribus seorsim pertractent. Rescriptum Reg. de 1792 Nro aul. 2893.

In Germani'a persecutiunea evreiloru ia dimensiuni totu mai mari. In adunarea antisemitica de inainte cu trei septemani tînuta la Berlinu dupa declamatiunile cele mai inversiunate in contra evreiloru, mai pe urma càtiva din ei fusera si batuti, batjocoriti si scosi afara din sala.

In 30 Dec. se tinù totu in Berlinu aita adunare antisemitica, cá de 5000 de ómeni, la care inse n'au mai cutediatu se mérga nici-unu evreu. Politi'a dispusese numeru indoitu de sergenti pentru casu de a se turburá linistea, dara adunarea decurse in pace, éra resolutiunile ce luà sunt fórte hostili evreiloru, intre care sunt si acelea, cá nici-unu germanu se nu mai citésca diarie redactate de publicisti si literati evrei, nimeni se nu mai cumpere marfa din bolte (pravalii) evreesci, si nici statulu nici corporatiunile se nu mai aplice jidovi in oficiu si servitiu.

Ori in ce tiéra se fia persecutati evreii, acuma, càtra finea acestui secolu, nu póte se le cada atàtu de amaru cá in Germani'a.

Romani'a.

— Bucuresci. (La atentatu si complotu.) „Popórale de ras'a latina nu sunt nicidecum apte de a conspirá, pentru-cà nu sciu séu nu potu se tîna nici douedieci si patru de óre secretulu." Acestu adeveru s'a constatatu si astadata in Romani'a. Politi'a, procurori si judecatori de instructiune cauta dela 2/14 Decembre di si nópte dupa firele complotului, mai virtosu dupace asasinulu Petrariu insiste la prim'a sa marturisire, cà elu ar fi membru alu unei societati secrete, numai càtu nu voiesce se numésca pe socii sei. Patescu si Càrlova cu preotés'a lui spusera mai multe, ei incai se marturisira de propagatorii manifesteloru incendiarie si restulu se mai culesese din fói'a lui Grandea si din ceealalta a lui Dunca, care ambele amerintiau pe fația. Din toti inse celu mai bunu servitiu pentru descoperirea adeverului facù de atunci incóce insusi Grigorie Mich. Sturdza (Muchlis pasa), cuscrulu principelui Gorciacoff, aspirantele la tronulu Romaniei, prin lips'a totala de prudentia, cum amu dice de tóte dilele. Grigorie Sturdza adeca indata ce audi despre atentatu, se adressà de a dreptulu càtra ministrulu Joanu Brateanu, nu numai cá se'i faca complimentu cà a scapatu cu vétia, ci cá se'i si observe, cà daca s'au arestatu cumva si dintre individii de partid'a sa, se nu creda cà prin aceea e compromissa partid'a, cí numai individulu. Grig. Sturdza nu stà nici acilea, é vine cu alta telegrama, in care dice cà elu a simpathisatu totudeauna cu doctrinele lui Brateanu, Rsetti etc., si daca a sistatu diariulu seu „Democati'a nationala", caus'a principale a fostu, cà acea prea injurá pe Brateanu si Rosetti. Atunci ese un domnu Buzoianu cu alti càtiva si declarà prin liarie de neadeverate tóte assertiunile ilustrului genralu Muchlis, cu adaosu cà ori-cum s'a scrisu in „D. nat.", a fostu cu voi'a densului si cà acelu cariu a incetatu numai din lipsa de fonduri, dupae Mari'a sa Muchlis pasia nu a mai voitu se contribue càte 1500 franci pe luna, ci a redusu subvenliunea sa la càte 500, cu care nu s'a mai potutu tinea diariulu.

Tóta luna se intrebase inca in 1879 cà ce a induplecatu pe Muchlis pasia, cá se renuntie la comoditatea si de adeveratu pasia din Jasi, spre a se aruncá, dpa atàti ani de retragere si la etatea sa inaintat, in valurile politicei. Dara agentii sei din vér'a trecuta indata ce trecura frontier'a tierei, nu'si mai punea lacatu la gura, ci spuneau curatu si respiatu: Planulu nostru este detronarea principelui Caolu si inaintarea lui Grigorie M. Sturdza la domia. Dara fiindu-cà astadi Bratenii si Rosetescii sut cei mai tari pilastrii ai domniei lui Carolu, acdia trebue dati din cale cu ori-ce pretiu, daca nu se póte cu pén'a, fia si cu feru séu plumbu. Locamdata Grig. Sturdza a cerutu se se faca minitru de interne, se aiba pe prefecti si subprefecti sb poruncile sale, apoi vomu vedea. Noi nu vomu s scimu de ceealalta Europa, vomu se mergemu numai cu Russi'a si cu popórale slave din Orientu. Brteanu, Boierescu s. c. l. merita pedéps'a cea mai mare, cà-ci cutédia a tiné la Austro-Ungari'a.

Asia au stau lucrurile inainte cu 6 luni de dile. Cum stau astadi, le vedemu. Intr'aceea in diariele capitalei véti mai aflá si urmatóri'a declaratiune frapanta a càtorva fosti membrii din partid'a lui Grig. C. Sturdza, din care érasi poteti combiná multu, ni alesu candu vedeti si pe octogenariulu general Chr. Tell intre densii:

„Subscrisii, membri ai partidului democraticu-nationalu, vediendu cu dorere declaratiunile siefului acestui partidu, principele Grigorie M. Sturdza, publicate prin mai multe diarie, declaratiuni cari sunt contrarii principiiloru sustînute de noi in comitetului partidului sub presidenti'a principelui Gr. M. Sturdza si cari sunt cele urmatóre:

1. Cà ne angajamu a combate gubernulu actualu, ale carui principii numai democratice si liberale nu sunt.

2. A lucrá din tóte poterile nóstre pentru triumfulu unei politice adeveratu romanesci, éra nu a ne face instrumentulu unei poteri straine.

Vediendu cà declaratiunile printiului Gr. M. Sturdza sunt contrarii acestoru principii.

Noi subscrisii declaramu a nu mai avea nici o solidaritate cu d-sa si a nu mai face parte din partidulu domniei sale.

Semnati: Chr. Tell, Dr. Pastia, M. Paleologu, P. Dragomirescu, G. Dragomirescu. B. Oprescu.

Asia partid'a lui Gr. Sturdza séu cea russésca incepe a se smaciná si destramá multu mai curendu de càtu se crediuse.

Corespondentie particularie ale „Observatoriului".

— Fagarasiu, 28 Decembre 1880.

(Cruciada in contra functionariloru romani din partea unui diariu romanu.) „Gazet'a Transilvaniei", de candu a devenitu redactiunea aceleia in mâni tenere, voindu a dascali pe altii, nu odata au publicatu articlii insultatori in contra unui si altui barbatu bine meritatu de natiunea nóstra, fàra de a'si face vre-unu mare scrupolu din cercarea si cernerea adeverului.

Acum inse, se apuca insasi redactiunea, in articlii de fondu, a insultá fàra crutiare si fàra nici-o cunoscintia de adeveru, pe o parte insemnata a inteligintiei natiunei nóstre, — pe functionarii romani. Sermani functionari romani! la ce ati mai ajunsu. Nu e destulu cà voi sunteti persecutati de neamicii gintei nóstre, cà-ci mancati si voi càte o sfarmitura ce cade din panea statului pe sub més'a celoru dela potere, cari din partea loru ve considera cá totu atàti apostoli ai dacoromanismului, printre poporulu pe unde functionati, — ci vine acuma unu diariu romanescu si ve numesce, in singurulu comitatu romanescu, ce a mai remasu in acésta tiéra, cà sunteti o adeverata plaga pentru poporu, si ve pune mai pe josu de càtu pe lipitorile ovreiesci; éra in generalu ve inferédia de nisce compromitietori ai causei nationale.

Perire voue! Regimulu ve alunga pe la Sátoralja-Ujhely, Szolnok, Sárospatak, Kecskemet si Dobritinu, cá se fiti departe de poporulu romanu. (Exemple destule ne dedera anii 1875 - 1878.) „Gazet'a Trans." apoi ve scóte din sinulu natiunei nóstre.

De nu credeti, cetiti articlii de fondu din nrii 97 si 99 ai „Gazetei Transilvaniei" din anulu cur.

Din grati'a stapaniloru mai avemu numai unu singuru comitatu, in carele maioritatea representantiloru municipali fiindu romani, cu repetitele reorganisari si restaurari, potù se'si tîna in posturi unu numeru órecare de functiunari romani.

Acesta este: comitatulu Fagarasiului. Pe domnii de romani, ce totu atàta e, cu functionarii romani din acelu comitatu, ii inferédia Gazet'a cu epitetele de „plaga pentru poporu" si'i pune mai pe josu de lipitorile sateloru.

Redactiunea Gazetei ar trebui si ar potea se scie daca ar voi, cà se faurescu prin inamicii romaniloru, prin clic'a aceea, de carea dice, cà stà in fruntea comitatului, destule instrumente, cu cari se póta resturná pe romanii dela càrma ori dela officiele comitatului, si cumcà se nascocescu sume de preteste asupra amploiatiloru romani din acelu municipiu, spre a aratá „orbi hungarico", cumcà si singurulu comitatu ce ar mai fi romanescu, nu se póte sustînea, cà-ci n'are inteligentia, nu are individi capabili pentru officie, n'are potere propria de viétia, si apoi pe calea acésta i se pregatesce inpartirea séu incorporarea la altu comitatu, dupa cum nu de multu se intemplà cu comitatulu Severinului in Ungari'a, a càrui poporatiune nu erá magiara. Acuma le mai vine si Gazet'a in ajutoriu inamiciloru acelui comitatu.

Stimabilulu redactoru alu Gazetei, cá diaristu trebue se scie, cà ce se faurésce prin diariele magiare, in contra comitatului Fagarasiu; deci trebuea se prevéda, cumcà prin articlulu seu, in carele fàra crutiare, inse si fàra cunoscintia de adeveru, arunca infami'a in fați'a functionariloru romani ai acelui comitatu, nu lucra in interesu romanescu, cí lucra pe mân'a inamiciloru acelui comitatu, si a poporatiunei romane, din acela. Daca scie vr'unu abusu in contra vre-unuia din functionarii romani alu acestui comitatu, este datoriu se ésa cu faptele la lumina; a inferá inse unu corpu intregu de functionari, cá pe nisce tirani si sugatori ai poporului, a afirmá despre „domnii de romani," din unu comitatu romanu, cumcà privescu pe tieranu de unu obiectu de „specula marsiava," de plaga pentru poporu, a'i pune mai pe josu de càtu lipitorile evreesci, precum o face acésta Gazeta in articolulu de fondu, din Nrulu 97, — ni va iertá stimabil'a redactiune a Gazetei, acésta cu termini blandi, trebue se se cualifice celu puçinu de o nesocotintia ce nu póte fi escusata. Gazet'a ispravindu cu domnii romani dela Fagarasiu, se apuca apoi se puna la cale in Nrulu 99 alu seu, lumea cea mare romanésca. Aici éra se inpedeca de functionarii romani. Multe s'ar potea dice si la dascaliturile, care le dà Gazet'a in articolulu de fondu din Nrulu 99. Eu inse remanu si aici numai la cele scrise la adress'a functionariloru romani.

Gazet'a, dascalindu pe romanii cei fricosi, se arata curagiósa, si insulta pe functionarii romani. Ei adeca, dupace pune lumea romanésca la cale, cum se'si constitue comitete electorali, adaoge puru si simplu, „cà functionarii romani aru compromite numai caus'a nationale, luàndu parte activa la consultarile cluburiloru, séu primindu chiaru a fi representantii municipieloru in conferinti'a generala electorale." Cu alte cuvinte, romani, nu suferiti pe functionarii romani in cluburile electorali, — nu'i trimiteti la conferinti'a generale electorale, cà-ci ei ve compromitu caus'a.

Grave cuvinte acestea, aruncate in vederea si audiulu natiunei romanesci, in fați'a functionariloru romani. Intrebu eu pe junele redactoru alu Gazetei, candu, unde si prin ce fapta au compromisu functionarii romani, caus'a romaniloru, càtu se merite o astfeliu de insulta in publicu? Au nu au fostu ei totudeauna acolo unde au fostu si natiunea? Au nu si-au jertfitu multi din ei, postulu, venitoriulu si subsistenti'a pentru caus'a nationale?

Daca Gazet'a nu scie, eu sum in stare de a'i numerá multime de exemple.

Au nu cetesci numele functionariloru romani pe listele de ajutórie pentru societati literarie, scóle si intreprinderi romanesci? Daca Gazet'a nu crede nici acésta, cetésca list'a contribuentiloru la fondulu Gazetei; la fondulu asia numitu Sincaianu, din carele se sustîne ea, cá celu mai scumpu diariu romanescu, si se va convinge despre adeverulu afirmariloru mele.

Primblese domnulu redactoru alu Gazetei prin Transilvani'a, si se intrebe, cà óre cine ia parte cu mai mare caldura la totu ce se atinge de inaintarea intelectuale si buna-starea poporului nostru, de càtu cum o facu pretutindenea functionarii romani? Nici cei mai aprigi inamici ai functionariloru romani pàna acuma n'au potutu se nege acelu adeveru, cumcà: amploiati romani sciu a'si implini cu diligentia si caracteru nepatatu, — datorintiele ce li impune officiulu, — si cumcà ei pe lànga aceea cà sunt amploiati de statu, ori municipali, n'au incetatu a fi si romani.

De aici romanii 'i primescu pretutindenea cu caldura in consiliele loru, si le asculta parerile fàra patima. Credu cà asia este si in Brasiovu, unde se redige Gazet'a; si unde, daca nu gresiescu, in fruntea clubului electoralu romanescu stà fiscalulu comitatului cá functionariu salarisatu, fàra cá prin acésta se fia compromisa caus'a nationale a romaniloru brasioveni. Candu si la care alegeri au compromisu functionarii romani, caus'a nationale a romaniloru?

Noi, cei dincóce de magur'a Codlei, nu o scimu acésta. Caus'a nationale a romaniloru de exemplu la alegerile dietali din 1878, nu o a compromisu vr'unu functionariu romanu, cí tocma unu romanu de cei independenti din Brasiovu; acelu advocatu adeca, carele a propusu la conferinti'a generala electorale din Sibiiu solidaritate, cu privire la esecutarea conclusului adunarei.

Solidaritatea s'a primitu, s'a decretatu, apoi passivitatea si ablegatulu brasioveniloru merge acasa, arunca solidaritatea in cenusia si passivitatea dupa cuptoriu, apoi spre a fi O'Connel alu romaniloru transilvaneni, se alege de deputatu la diet'a pestana, si se inhama contra promissiunei date alegatoriloru sei, la carulu de triumfu alu sfarmatoriului de nationalitati.

Nu pusetiunea sociala, ci firmitatea de caracteru conditionédia opiniunile curate si statornice in politic'a unui poporu. Acésta firmitate de caracteru inse, pàna acuma n'a cutediatu se o denege nimenea, functionariloru romani.

Daca tenerulu redactoru alu Gazetei tîne pe functionarii romani ai numitului comitatu de periculosi, se bage bine de séma ce respundere grea a luatu asupra sa. Regimulu austriacu dupa anulu 1861 dedese la càteva comitate si districte din Transilvani'a si Ungari'a caracteru romanescu, dupa cum este in realitate poporatiunea loru. Sistem'a dualistica a desfiintiatu nu numai acelu caracteru, ci chiaru acelea comitate si districte. Mai àntaiu s'au stersu de pe chart'a tierei districtele romanesci, alu Cetatiei de pétra si alu Nasaudului, cu comitatulu Zarandu; comitatele Dobac'a, Solnocu, Hunedór'a, Alb'a, Turd'a s'au magiarisatu, precum n'au mai fostu niciodata. In fine s'a desfiintiatu si comitatulu Severinului cu 100 mii de locuitori mai totu romani. Functionarii romani din acelea comitate n'au fostu nici mai buni nici mai rei, decàtu cei din comitatulu Fagarasiului; pentru-ce s'au desfiintiatu acelea comitate? si mai inaintea nimicirei loru pentru-ce li s'a scornitu cu ani inainte, prin diariele magiare calificarea de administratori rei? Séu dóra va cutediá dn. redactoru teneru alu Gazetei se afirme, cà rudeniile sale de sànge si de cuscrime din districtulu Naseudului aru fi administratu reu acelu districtu, pe care ei ilu padiau cá ochii din capu? Cu tóte acestea, ei au patit'o fórte reu.

Se pare cà dn. redactoru alu „Gazetei" nu vede sistem'a, cí numai persóne. Dara daca'i este lui de persóne, de ce nu trece si in Secuime la S. St. György, Kézdi-Vásárhely, Udvarhely, Csik-Szereda, Csik-Somlyo, Maros-Vásárhely, sau incai se citésca vreodata nenumeratele scandale, spoliatiuni, defraudari, dilapidari, càte se publica necurmatu in diariele magiare, din comitate si districte magiare. Si chiaru acolo in Brasiovu, intre sasi, pentru-ce nu intrèba pe septuagenariulu seu parinte, cà incependu dela Gödri si Kugler pàna la Fehrentheil in anulu trecutu, càti functionari municipali au ajunsu in vreo 20 de ani in temniti'a statului la Gheri'a, càti au fugitu in Romani'a, càti si-au lasatu viéti'a, càti au fostu destituiti pentru crime si delicte diverse. Crede óre tenerulu redactoru, cà daca ministeriulu ungurescu ar prinde pe functionarii de romanu cu ocao'a mica, cum dicu pe la Brasiovu, 'iar crutia mai multu pe acestia, decàtu pe iubitii sei functionari magiari de 16 probe?

Se scurtamu: daca dn. redactoru alu „Gazetei"

nu voiesce se trèca de calumniatoru si totuodata de vrasmasiu alu existentiei unicului comitatu ce s'ar mai potea dice romanescu, este datoriu, in sensulu legei se ésa cu faptele positive, specificate, cu documente juridice in contra functionariloru din comitatulu Fagarasiului, éra pàna atunci se'si astempere fantasi'a prea ferbinte.

Condoiu.

— Beclénu, (Bethlen) in comit. Solnocu inter. (Scire telegrafica) 3 Jan. „Senatulu scolariu din Beclénu arangédia pe Domineca 9 Januariu st. n. unu balu in folosulu scólei romanesci din locu. Junimea studiósa dela Nasaudu (avendu ferii de serbatori) va participa cá óspeta. Joanu Màrzocu, curatoru si proprietariu."

Bine facu ómenii nóstri, cà in comune mai inpoporate, precum este si Beclénulu, ajuta scólele loru si prin midiulocirea de petreceri ale familiiloru, mai alesu candu se ingrijescu, cá se nu se faca spese exagerate, uneori chiaru fantastice, prin care se absórbe, daca nu si venitulu intregu, in mai multe casuri inse partea cea mai mare. Prin convenirile familiiloru bine crescute se mai ajungu si alte scopuri frumóse, precum comunicare de idei si casatoriile, a caroru inmultire fericita este o cestiune principale si de viétia a natiunei. Red.

— Prea Stimate Domnule Redactoru! In Nr. 95 alu pretiuitului d-vóstra jurnalu „Observatoriulu" ce redigeti, am cetitu cà comunele satesci sunt obligate a asigurá tóta averea inmobila a primariloru si notariloru comunali, din causa cà acelora le dau focu, pentrucà dupa cum diceti si d-vóstra, bietii primari sunt constrinsi se executedie tóte poruncile in vigóre etc., si daca se executa, omulu póte dice cà respectivii (se intielege cei conrupti) au motive a comite astfeliu de fapte spurcate.

Se nu Ve mirati P. St. D. Redactoru, cà si eu am devenitu victim'a unei astfeliu de fapte, ardiendu'mi in 28 ale lunei trecute o claia de fènu de 100 fl. v. a. aprinsa de o mana inamica, fàra de a executá pe cineva, decàtu cà n'am suferitu pe unu individu de docente cu ori-si ce pretiu, din causa cà acestu individu vietiuiá in adulteriu cu femei'a altui barbatu, este si omu betivu pàna la estreme, depravatu càtu nu mai are soçiu. Vedeti P. St. D. Redactoru, ce patimu cu unii docenti, daca n'au alta potere, ne dau focu; dara apoi ce va mai fi dupace voru da mai afundu in limb'a magiara! Nu sciu, se voru mai repeti astfeliu de fapte, sau nu, destulu, daca unui preotu ii dau focu cà, pentrucà aparà biseric'a si scól'a de ómeni stricati si perduti, atunci locuitorii potu se ajunga la necessitatea de a asecura si pe preoti contra tetiunariloru, cà-ci la din contra preotulu nu póte fi siguru nici la altariu.

Bilboru, 30 Decembre 1880.

Joanu Taslouanu,
parochu.

Nr. 5 desp. VI 1880.

Invitare.

Adunarea generala a despartiementului VI alu Asociatiunei transilvane s. c. l. tînuta in Dev'a la 4/16 Decembre 1880, luandu actu de grabnic'a si regretabil'a mórte a neuitatulu, conmembru Dr. Josifu Hodosiu, in unanimitate a decisu, cá, — pe langa regretarea esprimata protocolarminte, — biroulu se se incredintiedie a tramite o adressa de condolentia intregei familii gelitórie si totuodata se recerce oficiulu parochialu gr. or. din locu, pentru a se tînea unu parastasu intru amintirea acum fericitului defunctu.

Dupa informatiunile primite dela loculu competinte, venimu a anuntiá on. publicu, cà mentiunatulu parastasu se va celebrá la 11/23 Januariu 1881 in biseric'a gr. or. din Dev'a, la care se invita toti aceia, carii voru a refuí o trista datoria façia de multu iubitulu nostru confrate si fostu distinsu romanu.

Din incredintiarea adunarii generale a despartiementului VI alu Asoc. trans., tînute la Dev'a in 4/16 Dec. 1880.

Dev'a, la 2 Januariu 1881.

F. H. Longinu, actuariu. — Joanu Papiu, direct.

Sciri diverse.

— (Convocare.) Adunarea generala a Societatii dc lectura romana din Sibiiu se convóca pe a dou'a di de Craciunu, vineri la 7 l. c. 4 óre d. m. in localitatile societatii, — la care am onóre a invitá pe toti dd. membri ai societatii. Obiectele: 1. Staverirea budgetului pe an. 1881. 2. Primirea de membrii noi. 3. Alte propuneri eventuali din partea membriloru.

Sibiiu, 2 Januariu c. n. 1881.

Parteniu Cosma,
presied.

— (Concurentia mare la functiuni.) Cunoscuta este nespus'a concurentia la functiuni si servitie, care se arata la tóte ocasiunile in Ungari'a si Transilvani'a. Deunadi erá vorba pentru inmultirea membriloru ajutatori la curtea de apellu spre a curatí miile de restantie. S'au sistemisatu si publicatu 12 posturi noue, au concursu inse la ele 260 de petenti.

Ce mai vreti? La unu servitiu saracu de pedellu, cu simbria de 300 fl. au concursu in orasiulu Cinci-biserici (Pécs) 24 de insi, intre cari este si unu advocatu! Mai este de insemnatu, cà acelu postu nu se publicase in diarie, cí numai acolo pe locu.

— (Amblarea timpului) in acestea parti meridionali ale Transilvaniei este totu cea de inainte cu 10 dile; not'a caracteristica este, cà inca totu nu avemu érna; càta nea cadiuse in lun'a trecuta, a disparutu din nou; in dilele din urma nu mai inghiatia nici de càte 1 sub 0. Érna cá in Itali'a. Din chronice se scie, cà in acestu secolu a mai fostu asia timpu de érna blanda numai in anii 1806, 1824, 1843, 1863 si 1872; din contra in anii 1812, 1829, 1840, 1855 si 1879 au domnitu ernile cele mai lungi si totuodata mai aspre, cu geruri in terminu mijlociu de càte 18° Reaumur, care in unele dile trecea si pàna la 25.

— (Despre recensementu) séu numerarea poporului si a viteloru, audimu din mai multe parti, cà aceea ese si mai neregulata de càtu ne temuseramu noi. In càtu pentru poporatiunea romanésca din statulu acesta, se póte prevedea de acuma, cà la sumarea generala a toturoru cifreloru te vei pomení cu unu scadiementu celu puçinu de 100 de mii si totu cu atàta inmultitu elementulu ungurescu pe acolo, pe unde locuiescu amestecatu cu romanii. Nu scimu se se fia datu nicairi instructiuni „romanesci poporului romanescu, decàtu numai magiare, din care in sute de mii de casuri nu a intielesu nimeni nimicu. Dara cu stratageme de acestea nu se mai potu legá ochii lumei.

— (Insciintiare.) Pe bas'a publicatiunei magistratului locale ddto 26 Decembre 1880 n. Nr. 12170 in conformitate cu emisulu vice-comitelui comitatului Brasiovu ddto 23 Decembre Nr. 10652/1880 se aduce la cunoscinti'a parintiloru si tutoriloru, cumcà scólele medii romane gr. or. adeca gimnasiulu, scól'a comerciale si reale, si class'a a V de fete se voru redeschide luni in 29 Dec. s. v. 1880 (10 Januariu 1881.

Brasiovu, 18 Decembre 1880 v.

Directiunea scóleloru medie rom. gr. or.

— (Bigamia.) Evreulu Ignatiu A. Goldenthal din Romani'a (dela Botosiani?) omu de 33 de ani, a cadiutu in manile tribunalului reg. dela Beregszász in Ungari'a pentru crim'a bigamiei. Acestu casu ilu publica càteva diarie din Vien'a, unde fugise acelu Goldenthal, cá nu sciu ce raritate. Par'-cà dieu! Càte casatorii jidovesci cá acesta una. Si càte cá aceea in piatiele maritime si chiaru in cele danubiane pe la Galati si Brail'a, mai alesu bigamii grecesci. Vedi, pentru casuri de acestea trebuescu tractate de cartellu (estradare) intre diversele staturi. Càte femei nefericite, cununate pe lege, remase cu càte 3—4 prunci mici, afla cine scie candu, cà barbatii loru s'au cununatu cu alt'a in tiéra straina.

Bibliografia.

— Biseric'a orthodoxa romana, jurnalu periodicu eclesiasticu. Anulu V. Nr. 2. Novembre. Tabela Materiei: I. Mijlócele ce ofere societatea pentru instructiunea clerului bisericei orthodoxe romane, de arch. Silvestru Pitesteanu. II. Sfaturi càtra preoti in genere, de arch. Inoc. Ploesteanulu. III. Metropolia Ungro-Valachiei (Teodosie) de archim. Genadie Enacénu. IV. Organismulu mitropoliei sau patriarchatului dela Carlovitiu de Dr. Zotu. V. Sfantulu Sinodu de Dr. Zotu. VI. Sumariele sied. st. Sinodu. Bucuresci 1880. Tipografi'a Stefanu Mihalescu, strad'a Covaci 14.

— Partea a III-a Din Memoriulu lui Josifu Sterca Siulutiu de Carpenisiu, membru pe viatia alu asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu din Transilvani'a. 1880. (Continuare din „O lacrima ferbinte".) Sibiiu 1880. Tipografi'a lui S. Filtsch (W. Krafft). Pretiulu 80 cr.

Partea I si a II se vendu in librari'a d-lui W. Krafft in Sibiiu, spre scopuri filantropice nationali. Unu esemplariu costa 50 cr., plus 5 cruceri porto postalu.

— Introducere in sciintiele naturale. Manualu pentru usulu classeloru secundare inferióre, de George Ghimbasianu, professoru la liceulu din Barladu. Barladu 1880. Tipografi'a George Catzafany. Pretiulu 1 Fr. 25 b.

— România alkotmányos intézményei. Irta Dr. Pap László, köz- és váltó-ügyvéd, kir. törvényszéki biró. Sátoralja-Ujhely. Nyomatott a „Zemplén" nyomdájában. Formatu 8-o mare, pag. 190. 1880.*)

*) Dn. auctoru si-au castigatu unu adeveratu meritu cu acésta carte publicata mai totu dupa auctori mai recenti din Romani'a, cu totulu necunoscuti publicului ungurescu. Pretiulu nu ilu scimu; se póte afla pe la librarii.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la 30 Decembre st. n. in Sibiiu:

Grâu, dupa cualitati	1	hectolitru	fl. 6.80—7.80
Grâu, amestecatu	1	„	„ 5.30—6.30
Secara	1	„	„ 5.60—5.80
Papusioiu	1	„	„ 2.80—3.10
Ordiu	1	„	„ 3.60—4.—
Ovesu	1	„	„ 1.80—2.20
Cartofi	1	„	„ 1.60—2.—
Mazare	1	hectolitru	fl. 9.——10.—
Linte	1	„	„ 11.—12.—
Fasole	1	„	„ 5.50—6.—

Cursulu bursei din Vien'a si Pest'a

in 31 Decembre st. n.

	Vien'a	*Pest'a*
Rent'a de auru	111.30	111.35
I emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	83.30	83.25
II emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	100.50	99.75
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumului de feru orient. ung.	86.75	86.75
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	126.—	126.—
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentului	97.—	97.33
Obligatiuni ung. cu clausul'a de sortire	97.—	96.50
Obligatiuni urbariale temesiane	95 50	95.—
Obligatiuni urb. temesiane cu clausul'a de sortire	94.50	94.—
Obligatiuni urbariale transilvane	96.76	96.50
Obligatiuni urbariale croato-slavone	95.50	—.—
Obligatiuni ung. de rescumpararea diecimei de vinu	94.75	94.75
Datorie de statu austriaca in chartie	73.35	73.25
Datoria de statu in argintu	74.30	74.25
Rent'a de auru austriaca	88.20	88.—
Sorti de statu dela 1860	131.—	130.50
Actiuni de banca austro-ung.	823.—	825.—
Actiuni de banca de creditu ung.	265.25	265.—
Actiuni de creditu aust.	289.60	290.40
Sorti ungaresci cu premii	109.—	108.25
Argintu	—.—	—.—
Galbini imper.	5.56	5.35
Napoleondorulu	9.36	9.38
100 marce nemtiesci	58 10	58.05

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

2 Januariu 1881.

Obligatiuni rurali din 1864 convertite cu 6%	l.	87.¼ b.	
Inprumutulu Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„	109.—	„
Obligatiuni dominiali cu 8%	„	106.—	„
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	„	101.—	„
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„	94.¼	„
Inprumutulu municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„	102.¼	„
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„	55.—	„
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„	93.40	„
Prioritati cu 8%	„	—.—	„
Actiunile bancei Romani'a din 1869	„	640.—	„
Daci'a, comp. de asecur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„	220.—	„

Rogare urgenta!

Acei abonati ai opului „Resbelulu orientalu," cari au primitu fasciculele dela inceputu (1—5) dela dn. Joanu Catana, negutiatoriu in Orasdie (Broos) si urmarea nu au mai primit'o, sunt rogati a'mi trimite adressele loru, de órece susnumitulu nu voiesce a mi le trimite si eu nu 'iam mai potutu trmite urmarea, din causa cà nu mi-a platitu sumele incasate.

Paul Dieslar,
librariu in Graz.

(50) 2—2

Anuntiu de esarendare.

Bunulu dela Cutu — care este proprietatea Seminariului gr.-cath. din Blasiu — in departare de 1½ mil. de Mercurea, 2 mile de Sas-Sebesiu constatoriu — dupa fói'a catastrale — din 288 jugere 404 orgii □ locu aratoriu, din 210 jugere 19° □ foatiu, rîturi si gradini din 9 jugere 140° □ viie, mi departe: din dreptulu regale de crismaritu in Cutu si la Silvasiu, precum crisma din Sebesiu, inpreuna c Curtea si cladirile de locuitu si economice, se dà in arenda pre calea licitatiunei publice, pre periodulu de 6 ani, incependu dela 24 Aprile 1881 pàna in 24 Aprile 1887.

Licitatiunea se va tînea in **31 Januariu 1881** la 9 óre a. m. in cancelari'a subscrisului.

Datoritorii de a licitá voru avé a depune unu vadiu de 400 fl. val. austr. adeca 10° dupa sum'a de esclamare de 4000 fl.

Oferte scrise sigilate numai asi se voru luá in considerare, daca acelea pre langa aceea, cà voru fi provediute cu vadiulu de 400 fl., voru fi sau subscrise cu mana propria, sau subscrierea efectuit prin una a 3-a persóna, se va justificá prin 2 martori cari sciu scrie; si afara de aceea voru fi provediute cu espress'a declarare: cà conditiunile de licitatiun sunt cunoscute oferentului si astfeliu instruite se vor substerne P. V. Consistoriu gr.-cath. din Blasiu celu multu pàna in **25 Januariu** a. c. st. n.

Conditiunile de licitatiune se potu vedea si inainte de terminu, in cancelari'a subscrisulu.

Blasiu, in 1 Januariu 1881.

Ludoviicu Csato,
advocatu archidiecesanu.

(51) 1—3

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**